

NIEUWSBRIEF

OEPS, blok 2 alweer...

Vanwege de prachtige nazomerdagen dit najaar voelt de afgelopen zomer wellicht nog niet als een eeuwigheid geleden, echter zit de tentamen week van blok 1 er alweer ruimschoots op..

DUS, TIJD VOOR EEN NIEUWSBRIEF!

SAVE THE DATE

21 NOVEMBER 2018
BORREL

4 MAART 2019
BEZOEK AAN DE JURIDISCHE
AFDELING VAN HET AMC -
meer info hierover volgt..

Gewijzigd curriculum per studiejaar 2019-2020

DONT'T FORGET! REMINDER!

Zoals reeds bekend gemaakt, door Prof. J. Legemaate, zal de Master Gezondheidsrecht vanaf aankomend studiejaar een ander curriculum bevatten.

Kantoorbezoek van Doorne

vrijdag 9 november 2018 - door Fleur Jansen

Samen met het Rotterdamse Gezondheidsrecht Dispuut (RGD) heeft de GRSA vrijdagmiddag een bezoek gebracht aan het advocatenkantoor Van Doorne. We werden ontvangen in de grote zaal op de zevende etage met een schitterend uitzicht over de Amsterdamse Zuidas.

Door Dimitri van Hoewijk, een van de partners van de sectie Zorg & Life Sciences bij Van Doorne, werd de middag aangevangen. Hij vertelde over de werkzaamheden van een advocaat in de sector Zorg & Life Sciences. Ook vertelde hij over enkele praktijkkwesties waar hij zich mee bezig houdt. Daarna zijn we onder leiding van drie advocaat-stagiaires en twee recruiters in groepjes aan de slag gegaan met een zorginhoudelijke casus. Wij kregen de opdracht om te adviseren in een samenwerkingstraject tussen een ziekenhuis en een medische kliniek. Het was aan ons de taak deze ondernemingen op een zo goed mogelijke en overtuigende manier te adviseren in hun samenwerking.

Najaarsvergadering Vereniging voor Gezondheidsrecht

De Najaarsvergadering 2018 zag dit keer op de maatschappelijke verantwoordelijkheid van de farmaceutische industrie met betrekking tot beschikbaarheid en betaalbaarheid van de toegang tot zorg. Drie sprekers belichtten ieder een andere invalshoek op dit actuele onderwerp.

Prof. dr. Carin Uyl-de Groot, hoogleraar 'Health Technology Assessment' aan de Erasmus Universiteit Rotterdam, behandelde de beschikbaarheid en betaalbaarheid van de toegang tot zorg aan de hand van verschillende statistieken en onderzoeksresultaten, wat een goede weergave gaf van de huidige status met betrekking tot de beschikbaarheid van zorg en welke knelpunten bestaan.

Mr. Frank Moss, advocaat en coördinator juridische zaken bij apothekersorganisatie KNMP, koos als titel voor zijn presentatie: 'Geneesmiddeltekorten: een nijpend probleem'. Hij benadrukte dat op grond van Europese regelgeving de houder van een handelsvergunning ervoor zorg moet dragen dat een geneesmiddel in voldoende mate voorradig is, teneinde in de behoeften van patiënten te kunnen voorzien. Zijn vraag hierbij was: 'Behelst dit een inspanningsverplichting of een zorgplicht?' De Europese richtlijn verheldert dit niet, maar zou de Nederlandse overheid hierin de *lead* moeten nemen?

Tijdens de voorbereidingen kreeg elk groepje nog een spoedverzoek van de cliënt. Dit was een vraag met betrekking tot het medisch beroepsgeheim.

Nadat we aan deze casus hadden gewerkt mocht iedere groep hun uitgewerkte advies "pitchen" aan de cliënten. Dit betekende dat wij twee advocaat medewerkers probeerden te overtuigen. Nadat wij feedback over de pitch hadden gekregen werd het winnende groepje bekend gemaakt. De middag werd afgesloten met een borrel in het bruine café van het kantoor: 't Pleithuys. Het was een leerzame, maar vooral ook hele leuke middag!

Jan-Koen Sluijs, advocaat/partner bij Coupry in Den Haag, ging in op de maatschappelijke betamelijkheid van farmabedrijven. Sluijs wees erop dat de toegang tot de gezondheidszorg in het gedrang komt, doordat de kosten van dure geneesmiddelen stijgen en meer dure geneesmiddelen op de markt komen. Hij wees er daarnaast op dat farmabedrijven op dit moment nog 'gewone' ondernemingen zijn met aandeelhouders, maar mogelijk gekwalificeerd moeten worden als 'zorgaanbieder'. Dat zou ertoe leiden dat regelgeving zoals de Wmg en Wkkgz op deze ondernemingen van toepassing wordt, waardoor zij strakker zijn te reguleren en er een verzwaarde stelplicht komt omtrent prijsamenstelling van medicijnen.

Na de presentaties werd er flink gediscussieerd aan de hand van verschillende stellingen. Deze discussie was erg interessant omdat de verschillende partijen (farma, zorgbestuurders en advocaten) van deze discussie goed vertegenwoordigd waren in de zaal. Al met al was het een leerzame middag! De volgende jaarvergadering vindt plaats op 12 april 2019 met het onderwerp "Preventie".

Zelf beschikken over het eigen levenseinde

Door: Laura De Vito¹

Steeds meer mensen willen de regie over hun eigen levenseinde. Ze willen dan niet alleen kunnen kiezen voor euthanasie, wat mogelijk en gereguleerd is in Nederland, maar ze willen het liefst met behulp van een zogenaamde 'pil van Drion'² het eigen sterven kunnen bewerkstelligen zonder afhankelijk te zijn van een arts. Maatschappelijk is hier steeds meer begrip voor, maar juridisch zijn de mogelijkheden nog beperkt.

De juridische aarzeling komt deels voort uit de risico's die aan de verstrekking van zo'n pil verbonden zijn (hoe weet je zeker dat zo'n pil niet in verkeerde handen valt), maar heeft ook te maken met het heersende beeld over zelfdoding. 'Zelf beschikken over het levenseinde' is een mooie aansprekende formulering, 'zelfmoord' is daarentegen nog steeds beladen.

Dit artikel bespreekt hoe het beeld over zelfdoding in de loop der jaren is gekanteld, van één van de ergste zonden denkbaar tot een recht van een individu om zijn eigen waardigheid te beschermen.

Middeleeuwen: Zelfdoding als zonde

Hoewel zelfdoding in Nederland nu niet strafbaar meer is, is het dat wel geweest. Al sinds de middeleeuwen zijn er in heel christelijk Europa (zware) straffen opgelegd aan zelfmoordenaars. Zo werd in Nederland in de 17^e eeuw het lijk van een zelfmoordenaar aan een galg gehangen om door de raven te worden opgegeten. Zelfmoord werd in die tijd gezien als een grote zonde waarbij men blijk gaf van twijfel aan de 'goddelijke barmhartigheid'. Uit christelijke teksten uit de 12e eeuw blijkt zelfs dat men vond dat Judas een grotere zonde beging door zichzelf op te hangen dan door Christus te verraden.³

Pas sinds de achttiende eeuw is men iets genuanceerder gaan denken over zelfdoding. Onder invloed van toenemende aandacht voor wetenschap en geneeskunde zag men zelfdoding steeds meer als gevolg van een (geestes)ziekte.⁴ En in de Verlichting stond de mens zelf steeds meer centraal, in plaats van God. Ook daardoor zag men zelfdoding niet langer als een zonde.

Deze veranderende houding ten opzichte van zelfdoding was ook terug te zien in het recht. De praktijk om lijken van zelfmoordenaars te bestraffen werd steeds zeldzamer en halverwege de negentiende eeuw was deze gewoonte bijna overal verdwenen. Wel bleef zelfdoding in veel landen nog lange tijd een misdrijf. Ook hier kwam echter geleidelijk verandering in. In 1961 maakte Engeland als laatste land in West-Europa een einde aan de strafbaarheid ervan.⁵

19e eeuw: Het leven als beschermwaardig

Hoewel zelfdoding niet meer strafbaar was, werd het nog wel strafwaardig geacht. Het menselijk leven zelf werd beschouwd als een beschermwaardige zaak, los van de persoon die dit leven draagt. Zoals de wetgever het zei: "Het leven zélf moet eerbiedigd worden, ook tegenover diegene die daaraan tegenover zichzelf te kort wil doen."⁶ Niet voor niets luidt de betreffende afdeling in het Wetboek van Strafrecht: misdrijven tegen het leven gericht.⁷ Het gaat dus niet zozeer om inbreuken op iemands recht (op leven), maar om het feit dat het leven zelf aangevallen wordt. Uit de Memorie van Toelichting: "Aanslag tegen den persoon vervalt, misdrijf tegen het leven blijft."⁸

Dit is ook de reden dat hulp bij zelfdoding strafbaar is gesteld, ondanks het feit dat zelfdoding zélf niet meer strafbaar was. De Memorie van Toelichting: 'Schending van den aan het menselijk leven verschuldigen eerbied is de reden waarom, bij uitzondering, strafbaar gesteld wordt de hulp verleend bij een feit dat zelf niet strafbaar is.'⁹

¹ Laura De Vito is jurist bij de Nederlandse Vereniging voor een Vrijwillig Levenseinde (NVVE)

² Het zelfgewilde einde van oudere mensen - Huib Drion - NRC Handelsblad, 1991

³ Deze alinea is gebaseerd op: 'Zelfmoord in de middeleeuwen: een grote schande', Hannes Lowagie, Historiek en 'Zelfmoord werd na de dood bestraft', Sisse K. Ibsen, Historianet

⁴ 'Zelfmoord in de middeleeuwen: een grote schande', Hannes Lowagie, Historiek

⁵ 'Zelfmoord werd na de dood bestraft', Sisse K. Ibsen, Historianet

⁶ H.J. Smidt en J.W. Smidt - Geschiedenis van het Wetboek van Strafrecht, p. 442.

⁷ Wetboek van Strafrecht, Tweede boek (misdrijven), titel XIX

⁸ .J. Smidt en J.W. Smidt - Geschiedenis van het Wetboek van Strafrecht, p. 440

⁹ Idem, p. 441

2001: Beperkte ruimte voor zelfbeschikking over het levenseinde

In de eerste jaren van deze eeuw wordt duidelijk dat de beschermwaardigheid van het leven niet absoluut is. In Nederland blijkt in de medische wereld en in de maatschappij zoveel begrip te zijn voor mensen die naar de dood verlangen, en voor artsen die hier gehoor aan geven, dat er een wet tot stand komt die dit mogelijk maakt en reguleert.¹⁰ En in 2003 oordeelt het Europees Hof voor de Rechten van de mens (EHRM) dat het toestaan van hulp bij zelfdoding niet perse een ongerechtvaardigde inbreuk hoeft te zijn op artikel 2 (het recht op leven) uit het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens (EVRM).¹¹

Toch benadrukken zowel het Europees Hof als de Nederlandse wetgever dat met deze ontwikkelingen niet wordt beoogd iets af te doen aan het respect voor de beschermwaardigheid van het leven zelf. Met de Nederlandse euthanasiewet wordt alleen een uitzondering gecreëerd: levensbeëindiging op verzoek en hulp bij zelfdoding blijven levensdelicten en als zodanig gewoon in het wetboek van strafrecht staan. En het Europees Hof zegt in datzelfde Pretty-arrest letterlijk dat er niets mag worden afgedaan aan de heiligheid van het leven.¹²

2011: Zelfbeschikking over het levenseinde als mensenrecht

Voor veel Nederlanders is zelfbeschikking, juist ook ten aanzien van het levenseinde, heden ten dage een essentiële waarde. En inmiddels is het ook erkend als recht door het eerder genoemde Europees Hof voor de Rechten van de Mens. Het EHRM stelt namelijk dat artikel 8 EVRM (waarin de bescherming van het privéleven is vervat) in belangrijke mate is gestoeld op de beschermwaardigheid van persoonlijke autonomie,¹³ en dat mensenrechten in het algemeen draaien om de bescherming van de menselijke waardigheid en vrijheid.¹⁴ Een kleine 10 jaar later, in de zaak Haas, benoemt het Hof expliciet dat er zoiets bestaat als een recht op zelfbeschikking ten aanzien van het levenseinde: 'het individuele recht om te beslissen op welke manier en wanneer het leven zal eindigen, mits iemand in staat is in alle vrijheid een besluit in zo'n zaak te nemen, is een van de aspecten van het "right to respect for private life" in de zin van artikel 8 EVRM'.¹⁵

Toekomst: Op naar een pil van Drion?

De hiervoor geschetste ontwikkelingen laten zien dat het oeroude idee dat zelfdoding een zonde of op zijn minst een misdaad is, in de loop der tijd radicaal is veranderd. Wat dit gaat betekenen voor de discussie over een 'pil van Dion', of over de houdbaarheid van een strafrechtartikel dat hulp bij zelfdoding strafbaar stelt is onzeker. Wel lijkt er een historische lijn te zijn waarin er steeds liberaler naar het levenseinde wordt gekeken en de wens van het individu steeds meer centraal komt te staan. Het zou dan ook niet hoeven te verbazen als wij als wij oud zijn zo'n pilletje gewoon op ons nachtkastje hebben liggen.

¹⁰ Wet Toetsing Levensbeëindiging op verzoek en hulp bij zelfdoding, 2002

¹¹ 29 juli, nr. 2346/02, (Pretty vs. the UK), § 65: "The very essence of the Convention is respect for human dignity and human freedom. Without in any way negating the principle of sanctity of life protected under the Convention, the Court considers that it is under Article 8 that notions of the quality of life take on significance."

¹² Pretty, § 65: "Without in any way negating the principle of sanctity of life protected under the Convention...."

¹³ Pretty, § 61: "Although no previous case has established as such any right to self-determination as being contained in Article 8 of the Convention, the Court considers that the notion of personal autonomy is an important principle underlying the interpretation of its guarantees."

¹⁴ Pretty, § 65: "The very essence of the Convention is respect for human dignity and human freedom."

¹⁵ 20 January, nr. 31322/07, (Haas vs. Switzerland), § 51: "In the light of this case-law, the Court considers that an individual's right to decide by what means and at what point his or her life will end, provided he or she is capable of freely reaching a decision on this question and acting in consequence, is one of the aspects of the right to respect for private life within the meaning of Article 8 of the Convention."